

TRANSITIEBAROMETER

Hoe ver staat België in zijn transitie naar een klimaatneutrale samenleving in 2050?

Rapport 2024 | Managementsamenvatting

Volksgezondheid
Veiligheid van de Voedselketen
Leefmilieu

MANAGEMENTSAMENVATTING

Dit rapport maakt de balans op van een **transitie van België naar klimaatneutraliteit in 2050**, gebaseerd op de evolutie van de broeikasgasuitstoot en de energievraag in 5 sectoren die samen 98% van de Belgische emissies vertegenwoordigen: energieproductie (elektriciteit en raffinage), transport, gebouwen, industrie en landbouw, met inbegrip van (verandering van) landgebruik.

Vandaag zijn er weinig nauwkeurige indicatoren om de stand van zaken van de klimaattransitie in België te beoordelen. De beschikbare informatie is onvolledig en gefragmenteerd per gewest en per sector. Dit rapport brengt de beschikbare gegevens samen op nationaal niveau en vertaalt deze naar concrete indicatoren die de onderliggende mechanismen van de transitie belichten, in alle sectoren. De opzet van deze balans is niet enkel het publiek te informeren, maar ook om het beleid te ondersteunen en de actoren in alle sectoren te mobiliseren.

Deze indicatoren worden beoordeeld door historische gegevens en lange- en kortetermijntrends te vergelijken met de 2050-scenario's voor klimaatneutraliteit die beschikbaar zijn voor België.

Hoewel de **uitstoot** in België globaal gedaald is met 28% sinds 1990, volstaat het huidige tempo niet om tegen 2050 klimaatneutraal te worden. Bepaalde indicatoren bewegen zich zelfs in de verkeerde richting. In geen enkele sector volgt de uitstoot een traject dat consistent is met de scenario's voor klimaatneutraliteit.

Na lang te zijn blijven stijgen na 1990 neemt de finale **energieconsumptie** pas sedert de laatste 10 jaar weer licht af. Fossiele brandstoffen blijven echter ongeveer 70% van de eindconsumptie vertegenwoordigen. De uitstoot van de **energieproductie** (vooral elektriciteitsproductie en raffi-

naderijen) daalt, maar te traag. Het aandeel hernieuwbare energie in de productie van elektriciteit stijgt, maar kan de verwachte toename van de elektriciteitsvraag niet opvangen zonder bijkomende inspanningen. De uitbouw van windenergie zit wel op koers. Onze energieproductie blijft in zeer hoge mate afhankelijk van fossiele brandstoffen. Met name de uitstoot van fossiele raffinaderijen stijgt al meer dan 10 jaar.

Het potentieel van (rest)warmte en warmtenetten in de finale energievraag blijft onderbenut. Tegelijk groeit het verbruik van biomassa sneller dan in alle scenario's voor klimaatneutraliteit in België.

Om België klimaatneutraal te maken tegen 2050 zal energieverbruik veel sneller moeten dalen, is een snellere stijging van het aandeel hernieuwbare energie in de elektriciteitsproductie nodig en moet de elektrificatie van het energiesysteem een versnelling hoger schakelen.

De uitstoot in de **transportsector** steeg sterk na 1990, maar neemt sinds 2008 geleidelijk af. De tendens van de transportvraag (aantal kilometers) in het binnenlands personen- en goederenvervoer maakt klimaatneutraliteit in 2050 op zich niet onmogelijk, hoewel het gebruik van auto's en vrachtwagens blijft toenemen en de elektrificatie (wagens en infrastructuur) te traag verloopt. De uitstoot van internationaal transport (lucht- en scheepvaart) gaat sterk in de verkeerde richting. De energievraag van deze sector blijft volkomen fossiel.

In de **gebouwensector** is de uitstoot van woningen gedaald tegenover 1990, maar die van kantoorgebouwen neemt toe. Het finaal energieverbruik, de elektrificatie van verwarming en het aandeel hernieuwbare energie evolueren traag en zijn niet in lijn met klimaatneutraliteit in 2050. De verkoop van gasketels blijft toenemen, en doet het effect van

de boost in de verkoop van warmtepompen teniet. Er zijn op nationaal niveau bovendien weinig of geen betrouwbare gegevens beschikbaar over de renovatiegraad, de energie-impact van de uitgevoerde renovaties en de energieprestaties van de gebouwen. Meer interfederale samenwerking om de indicatoren vergelijkbaar te maken en/of te harmoniseren, zijn nodig om de evoluties in deze sector beter te kunnen beoordelen.

De uitstoot van de **industrie** daalt, maar traag. De finale energieconsumptie van de industrie evolueert op dit moment in de goede richting. Toch blijven ook hier de elektrificatie en het aandeel hernieuwbare energie in de eindconsumptie onvoldoende naar de toekomst toe. Deze vaststellingen gelden voor de industrie als geheel, evenals voor specifieke sectoren zoals de chemie, de productie van minerale producten en de metallurgie.

Hernieuwbare alternatieven (biomassa, e-fuels,...) voor het gebruik van fossiele brandstoffen als grondstof (feedstock) worden onvoldoende benut.

Hoewel de uitstoot van de **landbouw** globaal daalde sinds 1990, neemt deze de laatste tien jaar opnieuw toe, waarschijnlijk ten gevolge van een stijgend energieverbruik door de toename in de serreteelt en van het aantal landbouwwerktuigen. De omslag naar hernieuwbare energie gaat daarbij te traag. Hoewel de veestapel kleiner wordt en de uitstoot door bemesting daalt, stijgt de bruto vleesproductie, voor de export. De consumptie van rood vlees daalt, maar blijft driemaal hoger dan aanbevolen door de Hoge Gezondheidsraad.

De capaciteit voor natuurlijke **koolstofopname in bodems en in bovengrondse biomassa**, tot slot, is sterk gedaald ten gevolge van onder andere de omzetting van graslanden en bossen naar landbouw- en bouwgrond. Herbebossing zal deze tendens aan het huidige tempo niet kunnen

compenseren. De verhoging van de opslagcapaciteit van bodems is nochtans essentieel voor het bereiken van klimaatneutraliteit in 2050.

Dit rapport is het resultaat van een eerste analyse van de voortgang van de klimaattransitie op nationaal niveau in België. Tijdens dit proces zijn verschillende uitdagingen duidelijk geworden op het vlak van methodologie en de beschikbaarheid van gegevens. Door dit rapport jaarlijks te actualiseren, kunnen de indicatoren en bevindingen continu worden aangescherpt en verdiept, om de analyse zo verder te optimaliseren.

SAMENVATTENDE TABEL VAN DE INDICATOREN

De volgende tabel toont alle indicatoren die in het rapport worden voorgesteld, met een indicatie van hun huidige trend en een evaluatie van hun vooruitgang ten opzichte van de scenario's voor klimaatneutraliteit voor België tegen 2050:

- × **Verkeerde richting:** de indicator beweegt in de verkeerde richting ten opzichte van de scenario's voor klimaatneutraliteit;
- × **Te traag:** de indicator beweegt in de goede richting, maar te traag vergeleken met de scenario's voor klimaatneutraliteit;
- × **Netto nul-emissiezone:** de indicator evolueert in de goede richting en maakt het mogelijk om tegen 2050 bepaalde scenario's voor klimaatneutraliteit te bereiken;
- × **Sneller dan nodig:** de indicator evolueert sneller dan de meest ambitieuze scenario's voor klimaatneutraliteit in 2050;
- × **Dubbelzinnige situatie:** op basis van de methodologie kunnen geen duidelijke conclusies worden getrokken over deze indicator;
- × **Niet beschikbaar:** de beschikbare trend van deze indicator wordt niet geëvalueerd, omdat het een contextuele indicator is, of omdat er (nog) geen scenario voor klimaatneutraliteit bestaat voor deze indicator.

Legende - Indicator vertoont : Een stijgende trend ↗ Een dalende trend ↘ Een stabiele trend → Een variabele trend afhankelijk van de waargenomen periode ?

SECTOR	NAAM INDICATOR	TREND	BEOORDELING ¹
Transversaal	Uitstoot van broeikasgassen in België [Mt CO ₂ e]	↘	Te traag
	Finaal energieverbruik (exclusief feedstocks) [TWh]	?	Dubbelzinnige situatie
	Aandeel hernieuwbare energie in bruto-eindverbruik van energie [%]	↗	Te traag
	Aandeel elektriciteit in finaal energieverbruik [%]	↗	Te traag
Energie	Uitstoot van broeikasgassen in de energieproductiesector [Mt CO ₂ e]	↘	Te traag
	Input van fossiele energie in energieproductiesector [TWh]	↘	Niet beschikbaar
	Energie geproduceerd of getransformeerd in België (TWh)	?	Niet beschikbaar
	Mate van afhankelijkheid van energie-import (%)	↘	Niet beschikbaar
	Uitstoot van broeikasgassen - conversie van fossiele brandstoffen (Mt CO ₂ e)	?	Dubbelzinnige situatie
	Finaal verbruik van fossiele brandstoffen (TWh)	↘	Te traag

¹vergeleken met de 2050-scenario's voor klimaatneutraliteit

	Uitstoot van broeikasgassen – Productie van elektriciteit en warmte (Mt CO ₂ e)	↘	Te traag
	Finaal verbruik elektriciteit (TWh)	?	Dubbelzinnige situatie
	Aandeel hernieuwbare elektriciteit in elektriciteitsopwekking (%)	↗	Te traag
	Totale geïnstalleerde capaciteit voor opwekking hernieuwbare elektriciteit (GW)	↗	Te traag
	Geïnstalleerde capaciteit elektriciteitsopwekking – Zonne-energie (GW)	↗	Te traag
	Geïnstalleerde capaciteit elektriciteitsopwekking – Wind (GW)	↗	Netto nul-emissiezone
	Geïnstalleerde capaciteit elektriciteitsopwekking – Kernenergie (GW)	↘	Netto nul-emissiezone
	Afhankelijkheid van import van elektriciteit (%)	→	Niet beschikbaar
	Finaal energieverbruik – Warmte (TWh)	?	Dubbelzinnige situatie
	Aandeel hernieuwbare warmte (%)	↗	Niet beschikbaar
	Bio-energie		
	Finaal energieverbruik – Bio-energie (TWh)	↗	Sneller dan nodig
	Productie of omzetting van bio-energie (TWh)	↗	Niet beschikbaar
	Afhankelijkheid van import – Bio-energie (%)	↗	Niet beschikbaar
Binnenlands vervoer	Uitstoot van broeikasgassen door transport in België [Mt CO ₂ e]	?	Dubbelzinnige situatie
	Finaal energieverbruik in de transportsector [TWh]	?	Dubbelzinnige situatie
	Aandeel hernieuwbare energie in finale transportvraag [%]	↗	Te traag
	Aandeel elektriciteit in finale transportvraag [%]	↗	Te traag
	Personenvervoer		
	Vraag naar personenvervoer (pkm, 2015 = 100)	?	Sneller dan nodig
	Aandeel kilometers afgelegd door auto's [%pkm]	?	Dubbelzinnige situatie
	Aantal auto's per persoon [auto/persoon]	↗	Verkeerde richting
	Elektrificatie van het wagenpark [%]	↗	Te traag
	Aandeel elektrische voertuigen in de verkoop van nieuwe voertuigen [%]	↗	Niet beschikbaar
	Aandeel van zware voertuigen in de verkoop van nieuwe voertuigen [%]	↗	Niet beschikbaar
	Vrachtovervoer		
	Vraag naar vrachtovervoer (tkm, 2015 = 100)	↗	Netto nul-emissiezone
	Aandeel kilometers afgelegd door vrachtwagen [% tkm]	↗	Verkeerde richting

Internationaal transport	Uitstoot van broeikasgassen door internationaal vervoer [Mt CO ₂ e]	↗	Verkeerde richting
	Finaal energieverbruik in de internationale transportsector (TWh)	↗	Verkeerde richting
Gebouwen	Uitstoot van broeikasgassen van gebouwen (Mt CO ₂ e)	↘	Te traag
	Finaal energieverbruik in gebouwen (TWh)	↘	Te traag
	Aandeel hernieuwbare energie in energieverbruik gebouwen (%)	↗	Te traag
	Aandeel elektriciteit in energieverbruik gebouwen (%)	?	Dubbelzinnige situatie
	Verwarmingssystemen		
	Verkoop van fossiel gestookte ketels (# verkocht)	↗	Niet beschikbaar
	Verkoop warmtepompen (# verkochte warmtepompen)	↗	Niet beschikbaar
	Verkoop van airconditioningsystemen (# verkochte systemen)	↗	Niet beschikbaar
	Aandeel warmtepompen in verkoop verwarmingssystemen (%)	↗	Niet beschikbaar
	Industrie	Uitstoot van broeikasgassen in de industrie (Mt CO ₂ e)	↘
Finaal energieverbruik in de industrie (TWh)		?	Netto nul-emissiezone
Aandeel hernieuwbare energie in de industrie (%)		↗	Te traag
Aandeel elektriciteit in industrieel energieverbruik (%)		↗	Te traag
Finaal verbruik van energie als grondstof in de industrie (TWh)		?	Dubbelzinnige situatie
Activiteit van de productie-industrie (toegevoegde waarde tegen factorkosten, 2015 =100)		↗	Niet beschikbaar
Industriële subsectoren			
Uitstoot van broeikasgassen in de chemische industrie (Mt CO ₂ e)		↘	Te traag
Uitstoot van broeikasgassen in de productie-industrie voor minerale producten (Mt CO ₂ e)		↘	Te traag
Uitstoot van broeikasgassen in de metallurgische industrie (Mt CO ₂ e)		↘	Te traag
Landbouw	Uitstoot van broeikasgassen in de landbouwsector (Mt CO ₂ e)	?	Dubbelzinnige situatie
	Uitstoot van broeikasgassen van de veehouderij in België (Mt CO ₂ e)	↘	Te traag
	Runderen en varkens (miljoen stuks)	↘	Niet beschikbaar
	Pluimvee (miljoen stuks)	↗	Niet beschikbaar
	Bruto vleesproductie (kt/jaar)	↗	Niet beschikbaar
	Bruto productie rood vlees (kt/jaar)	↘	Niet beschikbaar

	Zichtbare vleesconsumptie (kt/capita)	↗	Niet beschikbaar
	Zichtbare consumptie van rood vlees (kt/capita)	↘	Niet beschikbaar
	Verhouding tussen vleesproductie en -consumptie in België (%)	→	Niet beschikbaar
	Uitstoot van broeikasgassen door landbouw – Bodembemesting (Mt CO ₂ e)	↘	Te traag
	Oppervlakte landbouwgrond (1000ha) – Totale oppervlakte	→	Niet beschikbaar
	Oppervlakte landbouwgrond (1000 ha) – Grasland	↘	Niet beschikbaar
	Oppervlakte landbouwgrond (1000ha) – Bouwgrond	↗	Niet beschikbaar
	Landbouwproductie (Mt)	↘	Niet beschikbaar
	Gebruik van meststoffen in de landbouwsector (kt N)	↘	Niet beschikbaar
	Uitstoot van broeikasgassen in de landbouw – energie (Mt CO ₂ e)	?	Dubbelzinnige situatie
	Finaal energieverbruik in de landbouw (TWh)	?	Dubbelzinnige situatie
	Serreoppervlakte (1000ha)	↗	Niet beschikbaar
	Aantal landbouwtractoren (duizenden voertuigen)	↗	Niet beschikbaar
Landgebruik	Uitstoot van broeikasgassen in de sector landgebruik (Mt CO ₂ e)	↗	Verkeerde richting
	Bosgebied (1000ha)	↗	Te traag
	Bebouwd gebied (1000ha)	→	Niet beschikbaar
	Oppervlakte bouwgrond (1000ha)	↗	Verkeerde richting
	Oppervlakte grasland (1000ha)	↘	Netto nul-emissiezone